

УДК 821.161.1 Акунін

Галич Олександр Андрійович,

професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна
доктор філологічних наук, професор

ORCID iD 0000-0002-5926-0726

halich48@ukr.net

<https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.16.12>

ШТРИХИ ДО КВАЗІБІОГРАФІЇ ФАНДОРІНА: ЕКСПЕРИМЕНТ Б. АКУНІНА

Новітній російський письменник Б. Акунін понад два десятиліття тому розпочав серію різножанрових романів із головним героєм Ерастом Петровичем Фандоріном, що стрімко зробив кар'єру детектива, ставши відомим не лише в Росії, а й далеко за її межами. З'явившись спочатку в художньому романі «Азазель», Фандорін пізніше швидко набув рис реальної історичної особистості, яка впливає на перебіг історичних подій. Доповненням до квазібіографії Фандоріна стали твори, героями яких були його пращури та нащадки. Одним з таких романів є «Ф. М.», додатки і доповнення до якого свідчать про постмодерний експеримент автора, що залишив усередині свого твору лише вкрай необхідні для розуміння сюжету пояснення, натомість увів маргінальні неканонічні тексти і жанри (новелу, нарис, фрагмент), цим самим вирішивши розширити й уточнити його сенс. До того ж до художнього тексту вводяться навкололітературні доповнення, такі як мінігларсарій наркоманського жаргону або дзенський коан. Фрагменти, нариси, новели, різного плану доповнення й уточнення, видіння й сни, на перший погляд, руйнують цілісність роману, а насправді розширюють його наративні можливості, подовжують часові й просторові характеристики, суттєво збагачують основні сюжетні лінії, висвітлюють мотивацію вчинків героїв, показують їх у незвичному ракурсі.

Ключові слова: квазібіографія, експеримент, постмодернізм, ремейк, коан.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Сучасний російський письменник Борис Акунін (Г. Чхартішвілі), який протягом останніх років живе поза межами Російської Федерації, більше 20 років тому розпочав серію романів, героєм яких став Ераст Петрович Фандорін. Цей бідний чиновник завдяки своєму таланту зробив стрімку кар'єру, ставши одним із найкращих детективів не лише Російської імперії, а й усю-

го світу. З'явившись уперше в 1998 році в художньому романі «Азазель», Фандорін пізніше зусиллями автора став швидко перетворюватися в реальну історичну особу, з якою рахуються високопоставлені вельможі, яка впливає на перебіг історичних подій у світі. З «Азазелі» розпочалася специфічна біографія, а точніше сказати — квазібіографія персонажа, якого письменник наполегливо буде впроваджувати в історію Російської імперії кінця XIX — початку XX ст., розширивши в низці творів кордони

його життєдіяльності докладними екскурсами в минуле сім'ї Фандоріних, долучаючи його нащадків у сучасній історії Росії, Англії і не тільки.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Квазібіографія в літературі non-fiction лише зараз починає досліджуватися, а тому ця проблема видається актуальною, до того ж в Україні її вивченням досі ніхто, крім автора цих рядків, не займався (Галич, 2015; Галич, 2013). Усі твори Б. Акуніна, героєм яких є Фандорін або його пращур чи нащадки, дотичні до квазібіографії. Об'єктом дослідження в нашій розвідці є експериментальний роман «Ф. М.». Як і в інших творах циклу «Пригоди магістра», у романі представлені нащадки й члени побічних гілок Фандоріних. З нащадків — колишній англійський баронет, онук Ераста Петровича Ніколас Олександрович Фандорін, що став російським громадянином, з яким читачі зустрічалися в романах «Алтин-толобас», «Сокіл і Ластівка», «Позакласне читання». Особисто Ераст Петрович у творі «Ф. М.» не з'являється, хоча його ім'я кілька разів згадується в романі. Нам уже доводилося писати про цей твір (Галич, 2019), який є експериментальним романом з двома сюжетними лініями. Одна з них розповідає про події в Москві на початку ХХІ ст. Саме тут дійовою особою є онук Фандоріна Ніколас. Цей герой долає безліч небезпек, з'ясовуючи долю нібито невідомого варіанта класичного роману Ф. Достоевського «Злочин і кара». Інша сюжетна лінія виявляється ремейком згаданого твору Ф. Достоевського. З квазібіографією Ераста Петровича цю лінію пов'язує та обставина, що її герой, слідчий пристав Порфирій Петрович Федорін, є представником побічної лінії роду Фандоріних. У згаданій праці нам довелося довести, що хоча фізично Фандорін у романі Б. Акуніна не з'являється, але відчувається, що для автора «Ф. М.» це є приводом нагадати, що наскрізний герой його циклу — реальна історична особа, квазібіографію якої має підтвердити аналізований роман.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Роман «Ф. М.» Б. Акуніна є експериментальним постмодерним твором, що містить доповнення і примітки, які не стали предметом розгляду в згаданій праці автора.

Формулювання мети і завдань статті. Метою праці є з'ясування особливостей маргінальних проявів неканонічних текстів і жанрів у постмодерному творі російського письменника. Для цього автор прагне розв'язати такі завдання: довести, що «Ф. М.» є постмодерним романом; дослідити фрагменти, нариси, новели, інші доповнення й уточнення, які не руйну-

ють цілісності твору, а насправді розширюють його наративні можливості; наголосити на квазібіографічній природі образу Фандоріна.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Останні десятиліття в літературознавстві минули під впливом постмодерного бачення світу. На погляд І. Кропивко, «крім інтертекстуальності як загальноновизнаного маркера постмодерністської поетики, вони виявляються в такому: нівелюванні ролі позалітературного світу як джерела значень і художньої цінності, відмова від ролі автора як смислонадавчого центру, увага до маргінальних проявів — неканонічних текстів і жанрів, урівняння в правах автора й читача, наратора й персонажа; нонселекція й надлишковість значень (подвійне кодування, неможливість цілісного погляду, залежність смислу від рецептивної стратегії, наративного фокусу та семантичних кодів, випадкового дотику значень окремих образів), сконструйованість постмодерністського літературного тексту, іронічна свідомість, що не піддає сумніву будь-яку серйозність і можливість однозначного потрактування, але не зводиться до насмішки, неважливості початку й завершення, зосередженість на тривалості моменту (відсутності сюжетної й жанрової цілісності, домінування випадку над логікою) тощо» (Кропивко, 2019, с. 14). Багато з цих ознак виявляють себе в експериментальному романі Б. Акуніна «Ф. М.» (2007).

Зокрема, особливістю цього роману російського автора є «Доповнення і примітки», що виявляють себе в порушенні жанрових канонів, наявності текстів, які розширюють і доповнюють окремі епізоди, уточнюють деякі обставини, суттєво деталізують провідні сюжетні лінії. Про обставини, що привели автора до такої побудови роману, він зізнається читачеві: «Одне з найтяжчих навантажень майже кожного детективного роману — необхідність наприкінці пояснити всі хитросплетіння і розвінчати всі фокуси, якими творець розфарбував сюжет. Зовсім ухилитися від цієї повинності неможливо, адже ризикуєш лишити читача ображеним і невдоволеним. Однак розтлумачити кожному дрібницю теж не резон, адже за кокетство зав'язки і несподіваність кульмінації віддуватися буде нещасний фінал, у якому і так кожен рядок на вагу золота» (Акунін, 2007, с. 227). І далі Б. Акунін продовжив: «Знаходячись між цими Сциллою і Харибдою, наважились ми на компроміс: лишили всередині самого роману лише пояснення суто необхідні, а розвінчання дрібних фокусів, так як і необов'язкові, але корисні доповнення до нашої оповіді винесли в особливий розділ. Зроблено це не заради якогось, боронь

Боже, формалізму, а єдино в надії, що так будуть і вовки (тобто читачі проникливі) ситі, і вівці (тобто читачі звичайні) цілі» (Акунін, 2007, с. 227–228). Текст роману при такому підході автора стає фрагментарним, до основного кістяка залучаються навкололітературні доповнення. До них належить мінігосарій наркоманського жаргону, що роз'яснює лексику героя першого розділу, відомого під прізвиськом Рулет, який у пошуках коштів на чергову дозу наркотиків ударив по голові професора Морозова і забрав у нього папку з рукописом Достоевського («тухляк — безнадійна, безвихідна ситуація» (Акунін, 2007, с. 228); «децил — кількість наркотика, що вміщується між двома рисочками на шкалі шприца» (Акунін, 2007, с. 228); «барига, кровосос, пушер — роздрібний торгівець наркотиками» (Акунін, 2007, с. 229); «дірка — ін'єкційний отвір на вені» (Акунін, 2007, с. 229); «прихід — перший, ейфорійний етап наркотичного сп'яніння» (Акунін, 2007, с. 229)) тощо.

Після повідомлення про призначення головного героя ремейкової сюжетної лінії роману Порфирія Петровича Федоріна приставом слідчих справ у Казанську частину Санкт-Петербурга автор вміщує примітку, у якій пояснює структуру поліцейської служби, що існувала в російській столиці в 60-ті роки XIX століття: «Санкт-Петербург був поділений на десять районів — так званіх “частин”. Охороною правопорядку в кожному районі відав приватний пристав, зазвичай у званні полковника. Всю діяльність з розслідування карних злочинів в частині вів пристав слідчих справ. Кожна з міських частин, своєю чергою, ділилася на квартали. Контора квартального наглядача — заклад, що відповідав сучасному відділенню міліції» (Акунін, 2007, с. 229–230). Ця примітка допомагає краще зрозуміти, як діяла поліція в зазначену добу в столиці Російської імперії. Сам же основний текст роману нічого суттєвого не втрачає від винесення цієї інформації до окремого фрагменту наприкінці роману.

Б. Акунін наводить біографічну довідку Михайла Сперанського, впливового російського державного діяча початку XIX ст., який, згідно з версією автора роману, сприяв кар'єрі батька головного героя ремейкової сюжетної лінії Федоріна. Це потрібно письменнику, щоб поєднати вигаданого героя з реальним персонажем, аби правдоподібною була версія, нібито Фандорін і побічні гілки його династії є справжніми історичними особами, оскільки їхні долі перетинаються з долями реальних особистостей, які відіграли важливу роль в історії російської держави. Наводячи досить розлогу біографіч-

ну довідку, Б. Акунін насправді перетворює її в художній нарис, у якому документальні фрагменти органічно переплітаються з вигаданими, домисленими автором. Зокрема, автор уводить до тексту анекдот, який поклав початок падіння Сперанського як державного діяча: «Під час фатальної бесіди з государем 17 березня 1812 року (ця аудієнція не мала свідків, а тому дала підстави для найрізноманітніших домислів) Михайло Михайлович ніби мав необережність перевершити його величність гостротою розуму й мови, чим остаточно себе погубив» (Акунін, 2007, с. 232). Б. Акунін наводить слова, які тоді Сперанський начебто сказав імператору: «Чого б досягнув цей невдячний самодержець, якби біля нього не було мене?» (Акунін, 2007, с. 232). Очевидно, що це художній домисел автора, і він знаходить продовження в тексті фрагмента, винесеному в окремий розділ роману: «Самолюбство царя було уражено, настрій зіпсовано, і, кажуть, у ту мить доля всесильного сановника остаточно вирішилася» (Акунін, 2007, с. 234). Тут відбувається процес, відомий у постмодернізмі як конструювання нових текстів із залишків попередніх, якими служать анекдоти й чутки про долю Михайла Сперанського.

Під час навчання головного героя ремейкової сюжетної лінії Федоріна однокласники вирішили випробувати його на стайні, де він повинен був провести ніч: «За переказами, то була єдина будова, котра уціліла від часів жорстокого герцога Бірона, якому сто з гаком років тому належало це володіння» (Акунін, 2007, с. 59). У додатках Б. Акунін наводить біографічну довідку Ернста-Йогана Бірона, відомого, але непопулярного діяча російської історії, який «несподівано для себе виявився правителем величезної імперії і, слід сказати, не без успіху ніс цей тягар протягом цілого десятиліття. Отримав перемогу у двох війнах, розширив межі країни, активно боровся з пияцтвом» (Акунін, 2007, с. 235). Знову, як і у випадку зі Сперанським, Б. Акунін, крім фактичного матеріалу, вміщує вигадані епізоди, що частково ґрунтуються на мемуарній літературі: «Якось вранці восьмидесятидворічний Бірон сидів в оранжереї свого мітавського будинку і читав “Вислови Конфуція”. Не сказати щоб дуже старанно: пробіжить слабкими очима рядок-другий, надовго задумається. Потім прочитає ще небагато, знову відволічється. Надто насиченим був текст, надто розпорошеною була увага старця» (Акунін, 2007, с. 236). Цей день виявився останнім для старого державного діяча. Слуга приніс йому гарячий шоколад з ромом, а коли прийшов забрати кружку, то побачив старого мертвим. Тут теж спостерігається тенденція

до створення вставного художнього біографічного нарису, який суттєво розширює знання читача про героя.

Досить великий фрагмент у додатках стосується Елеонори Іванівни Моргунової. Це цілком вигаданий персонаж, який, можливо, мав свого прототипа. Вона була фахівцем-достоевськознавцем. Б. Акунін створює образ її як надзвичайно жадібної істоти, якій дуже хотілося заробити на експертизі рукопису «Теорійки» Ф. Достоевського. До того ж, за версією Б. Акуніна, вона мала всі підстави для гарного заробітку: «Черговість подій була такою. Спочатку до головного фахівця з рукописів Достоевського звернувся колекціонер Лузгаєв. Заплатив звичайну таксу — сто доларів, отримав стверджувальний висновок. Через певний час до старої з другим фрагментом того ж тексту з'явилася Марфа Захер, і апетити Елеонори Іванівни вирости — вона запросила триста. Коли з'явився третій пошукач (видавець), що явно не знав про існування двох перших, Моргунова почула запах неабиякої здобичі. Її передчуття підтвердилось, коли до неї приїхав четвертий — солідний чоловік з депутатським значком» (Акунін, 2007, с. 238). Моргунова запропонувала Сивусі сплатити, а це саме був він, по двісті тисяч доларів за кожен шматок рукопису, який вона піддає експертизі: «Платити шістсот тисяч доларів старій відмі Аркадій Сергійович не хотів — все-таки не маленькі гроші. До того ж він розраховував, що Морозов забере фрагменти у тих трьох сам, а якщо хтось закомизиться, засоби переконання знайдуться» (Акунін, 2007, с. 239).

Подальші доповнення розповідають, як син Сивухи Олег знищив Рулета і забрав у нього перший фрагмент рукопису, без однієї сторінки, що була в Ніколаса Фандоріна. Доповнення до с. 105 розповідає про найбільшу таємницю Моргунової: «У Елеонори Іванівни колись була сестра-близнючка Світлана Іванівна Моргунова» (Акунін, 2007, с. 243). Після закінчення навчання обидві поїхали відпочити в Карелію. Там трапилась трагедія: «Човен, у якому дівчата каталися по озеру, перекинувся чисто випадково — Світлана потягнулася за лататтям і не розраховувала, надто сильно смикнула за стебло. Накоталась води, ледве сама не потонула, а допомогти Лялі не змогла, тому що з переляку нічого навколо себе не бачила» (Акунін, 2007, с. 243). Тоді Лялечка сказала дільничному міліціонеру, що померлу звати Світлана. Так Лялечка, що пізніше стала Елеонорою Іванівною Моргуновою, розпочала працювати в Інституті російської літератури, де насправді мала працювати її трагічно загинувша сестра. З часом Елеонора, а насправді Світлана, стала провід-

ним експертом із Достоевського. Коли Олег, що з'явився до неї по рукописи, промовив слова: «Я не Світуся. Я Елеонора Іванівна Моргунова» (Акунін, 2007, с. 244), то з переляку серце старої розірвалося. Тобто історія Елеонори, насправді Світлани Моргунової, винесена в додатки, свідчить, що «концептуальність фрагмента для постмодернізму не обмежується власне текстом» (Кропивко, 2019, с. 361). З'являється новий фрагмент, що конструється з редукцій попереднього тексту, розширюючи й актуалізуючи нові значення концептуального звучання.

Кілька фрагментів, винесених у доповнення, що стосуються Саші Морозової, мотивують її рішення кинутися під автомобіль Ніколаса Фандоріна. Спочатку автор наводить діалог між Чоловіком і Дівчиною у великій чорній машині (названі асоціоніми ніби кодують імена Сивухи і Саші), потім Саша вже під власним ім'ям розповідає про прихід до неї ангела, який переконав її кинутися під автомобіль Ніколаса Фандоріна. Роль ангела переконливо зіграв Олег Сивуха: «Хоча було темно, але від ангела виходило золотисте сяяння, і довге волосся теж поблискувало іскорками, а очі м'яко світилися, і в простягнутій правій руці (у ангелів вона називається "десниця") мерехтіла зірка. Вбрання в ангела було біле, довге, а може й не було ніякого вбрання, а клубилася біла хмара» (Акунін, 2007, с. 246).

Також до доповнень належить злегка фрівольна дитяча історія, що її розповів Ніколас Фандорін професору Морозову задля того, щоб той загадав йому головоломку, яка могла вивести його на слід рукопису Ф. Достоевського. Цей фрагмент тексту є своєрідною вставною новелою, що відображує події з дитинства героя. Зав'язкою тексту є згадка героя про те, як в одинадцятилітньому віці він приїхав «у гості до тьоті Сінтії, в Борсхед, це її помістя в Кенті...» (Акунін, 2007, с. 247). Тут же герої уточнює: «...Я виріс за кордоном, в Англії» (Акунін, 2007, с. 247). У тітки він подружився з двома дівчатами приблизно одного віку: «Одна була донькою садівника, інша донькою покоївки...» (Акунін, 2007, с. 248). Донька покоївки на ім'я Твіггі, надзвичайно пустотлива дівчинка, придумала гру в американку, тобто на бажання. Коли Ніколас програв, вона зняла з нього труси. А потім зажадала, щоб він лизнув її запилені сандалі. Далі запропонувала реванш: «Вожу я. Якщо поворухнусь — продула. Ні — продув ти. А хто продув, отримає десять раз ременем по голій попі (вона вимовила грубе слово, котре я, хлопчик із пристойної родини, не вживав). І я погодився» (Акунін, 2007, с. 250). Під час гри Ніколас стягнув з дівчинки труси. Вона стояла незворушно, і хлопець програв: «Довелося

розплачуватися, згідно домовленості. Я сперся на стілець. Твіггі взяла ремінь, стала шмагати мене по голому заду з усієї сили, дуже боляче» (Акунін, 2007, с. 251), «в самий розпал екзекуції відкрилися двері, і зазирнула моя аристократична тітка. Вирішила пригостити діточок чаєм з вершиками. Це було жахливо» (Акунін, 2007, с. 251). Текст розповіді кілька разів переривався репліками хворого на синдром Куроями професора Пилипа Борисовича Морозова, саме заради отримання його головоломки Ніколас Фандорін пішов на публічне приниження (при цьому була присутня Саша Морозова).

Останнє доповнення стосувалося смерті Зіц-Коровіна, який увійшов до приміщення, де проводив час його пацієнт Олег Сивуха, тримаючи руку на тривожній кнопці. Олег зустрів його в масці й запропонував розповісти дзенський коан, тобто лаконічне оповідання, яке нагадує християнську притчу, алогічне й парадоксальне, спрямоване на інтуїтивне сприйняття: «Перед тим як приєднатися до сонму бодхисатв, учитель Нонсенс говорив з учнями, сам ще не знаючи, що бесіда остання. “Що треба зробити, щоб краще бачити?” — спитав Нонсенс. “Виколоти собі очі”, — відповів перший учень Сьодзю. Учитель нагородив його квіткою лотоса. “Що треба зробити, щоб краще чути?” — далі спитав він. “Заткнути вуха”, — швидко сказав другий учень Сьодзю і отримав удар бамбуковою палицею. Сьодзю ж без єдиного слова впав у траву і злився із землею. Нонсенс знову

дав йому квітку і поставив останнє питання: “Людина з’їла плід, всередині якого зародок прокази. Хто кого з’їв?” Сондзю не намілювався відкрити рот, а Сьодзю, заплакавши, мовив: “Учителю, тобі прийшов час долучитися до сонму бодхисатв”» (Акунін, 2007, с. 284–285).

Інтуїція Зіц-Коровіна не підказала йому, що настала його остання мить, а тому замість того, щоб непокоїтись через почуте, він промовив: «Ну і в чому тут сіль?» (Акунін, 2007, с. 285). Олег убив свого лікаря.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Таким чином, додатки і доповнення до роману «Ф. М.» російського письменника Б. Акуніна свідчать про постмодерний експеримент автора, який залишив усередині свого твору лише вкрай необхідні для розуміння сюжету пояснення, натомість увів маргінальні неканонічні тексти і жанри (новелу, нарис, фрагмент), цим самим вирішивши розширити й уточнити його сенс. До того ж до художнього тексту вводяться навкололітературні доповнення, такі як мінігосарій наркоманського жаргону або дзенський коан. Фрагменти, нариси, новели, різного плану доповнення й уточнення, на перший погляд, руйнують цілісність роману, а насправді розширюють його наративні можливості, подовжують часові й просторові характеристики, суттєво збагачують основні сюжетні лінії, висвітлюють мотивацію вчинків героїв, показують їх у незвичному ракурсі.

ДЖЕРЕЛА

1. Акунін Б. Ф. М. Москва: ОЛМА Медиа Групп, 2007. Т. 2. 286 с.
2. Галич О. Глобалізація і квазідокументальна література: монографія. Рівне: ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка»; видавець О. Зень, 2015. 200 с.
3. Галич О. Документальна література та глобалізаційні процеси у світі: монографія. Луганськ: СПД Резніков В. С., 2013. 264 с.
4. Галич О. Експериментальний роман Б. Акуніна «Ф. М.»: жанрові особливості // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. Зб. наук. праць. Вип. 40. Київ, 2019. С. 52 — 59.
5. Література non fiction: теоретичний вимір: монографія / упорядник Т. Черкашина; наук. ред. О. Галич. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 272 с.
6. Кропивко І. Українська і польська постмодерна проза (карнавал, фрагментація, фронтір): монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 524 с.

REFERENCES

1. Akunin, B. (2007). *F. M.* [F. M.]. Moskva: OLMA Media Hrupp. Vol. 2. 286 p. (in Russian).
2. Halych, O. (2015) *Hlobalisatsija i qvasidokumentalna literatura* [Globalization and quasi-documentary literature]. Rivne: DZ “Luhans'kyy nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka”; vydavets O. Sen. 200 p. (in Ukrainian).
3. Halych, O (2013) *Dokumental'na literatura ta hlobalizatsiyini protsesy u sviti* [Documentary literature and globalization processes in the world]. Luhansk: SRD Rjesnikov V. S. 264 p. (in Ukrainian).

4. Halych, O. (2019) *Experymentalnyy roman B. Akunin "F. M.": zhanrovi osoblyvosti* [B. Akunin's experimental novel "F. M": genre features]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchykh navchal'nykh zakladakh*. Issue 40. P. 52–59 (in Ukrainian).
5. *Literatura non fiction: teoretychnyy vymir* (2019) [Non-fiction literature: a theoretical dimension]. Kyiv: Vydavnychyy dim Dmytra Buraho. 272 p. (in Ukrainian).
6. Kropyvko, I. (2019) *Ukrayins'ka i pol's'ka postmoderna proza (karnaval, frahmentatsiya, frontyr)* [Kropivko I. V. Ukrainian and Polish Postmodern Prose (Carnival, Fragmentation, Front)] Kyiv: Vydavnychyy dim Dmytra Buroho. 524 p. (in Ukrainian).

Olexander Halych,

Doctor of Philology, Professor of the Department of Public administration, documenting and information activities
National university of water and environmental engineering
Rivne city, Ukraine

ORCID iD 0000-0002-5926-0726

halich48@ukr.net

FEATURES OF FANDORIN'S QUASI-BIOGRAPHY: POSTMODERN EXPERIMENT

More than two decades ago, the newest Russian writer B. Akunin began a series of multi-genre novels, the main character of which was ErastPetrovichFandorin, who quickly made a detective career. The series became famous not only in Russia, but far beyond its borders. Having firstly appeared in the fiction novel "Azazel", Fandorin then quickly began to acquire the features of a real historical personality that affects the course of historical events. Fandorin's quasi-biography was supplemented by works whose heroes were his ancestors and descendants. One of these novels is "F. M.", the annexes and additions to which testify to the author's postmodern experiment, which, leaving only the margin of the explanation necessary for understanding the plot, introduced marginal noncanonical texts and genres (short story, essay, fragment), thereby deciding to expand and clarify its meaning. Literary additions, such as the mini-glossary of drug jargon, or the Zen koan, are included to the literary text. Fragments, essays, short stories, different additions and clarifications, visions and dreams, at first glance, destroy the integrity of the novel of the writer, but in fact expand its narrative capabilities, extend the temporal and spatial characteristics, significantly enrich the main storylines, illuminate the motivation of the heroes, show them in an unusual perspective.

Keywords: *quasi-biography, experiment, postmodernism, remake, koan.*

Стаття надійшла до редакції 12.10.2020
Прийнято до друку 12.12.2020